

spernabant, præsertim ubi ad Assyrios, qui tunc hostes libertatis omnium censebantur, confugit. Vel denique propheta præteritum pro futuro usurpat: *Israel factus est in gentium quasi vas neglectum, postquam in Assyriam venit captivus.* Eodem ferme sensu Psalmista, Psalm. 30. 15: *Factus sum tanquam vas perditum, derrickutum; ut mortuus homo et obivios datum.*

VERS. 9. — *ONAGER SOLITARIUS SIBI: EPHRAIM MUNERA DEDERUNT AMATORIUS SUIS.* Onager animal est maxime ferum, et libertatis studioissimum; *tanguum pullum se onagri liberum natum putat,* inquit Job 11, 12. *Mares singuli seminariis gregibus imperit, timent libidinis annulos, et idem gravidas custodiunt, morsaque natos mares castrant,* inquit Plinius. Falsa libertate gloriantur Israëlitæ; nullus sede indigere putabant; agèr peregrinis obtemperabant. Illorum regem dominumque sese dixerat Deus; illius imperium ipsi fastidierunt. Hujus rei supplicio, alieni ac sevisimis dominis illis tradidit, Assyris nimis, in capitativitate redigendos. Idolatriam et libidine amplexi sunt, ut externos amatores quiescerent, Deos gentium adoptarent, se sequi gentibus deferent, à quis opprimendi essent. Pretium gentibus hisce obtulerunt, opibus spoliati sunt, inanum horum Numinum causâ, quibus turpissimè serviebant: *Munera dederunt amatoribus suis.*

VERS. 10. — *CONGREGABO EOS: ET QUIESCENT PAUPER AB ONERE REGIS ET PRINCIPUM.* Ironicè. Minime patitur populum meum diutius alienis servire, aut tributum Assyriis pendere: *ingrat illos onere levabo.* Congregabo, ac trans Euphratem abigam ubi aliquandiu mihi solvent: ita miseros efficiam, ut tributis solvendis pares non sint. Ibi populus non erunt, sed cum ceteris gentibus regum regi obnoxii miscerentur. Ita Assyrium regem nuncupat; que deinde appellatio ab Assyris ad Chaldeos, tum ad Persas transit (1). Hebreus ad verbum: *Congregabo eos, et quiescent paululum ab onere regis principum.* Vertunt alii: *Congregabo eos in sepulcrum, et paulisper dolent, ob tributum regis principum.* Pierique peribunt; et qui superstites fuerint, discent, sub Assyriorum regum jugo, quid sit servitus. Septuaginta: *Nunc admittam eos, et cessabunt paulisper inquere regem et principem.* In capitavite, ad quam rediguntur, rege carebant et principe, ut peccatum feram temeritatem, quod olim me inconsulto reges creaveré. Vide supra, v. 3 (2).

(1) Vide, si placet, 4 Esdr. 7, 12, et Briss. de Imper. Pers., lib. 1, p. 4.

(2) VERS. 11. — *FIERUNT EI, etc.* Repetitio, ut CAPUT IX.

1. Noli latari, Israel: noli exultare sicut populi: quia fornicatus es à Deo tuo: dilexisti mercedem super omnes areas tritici.

2. Area et torcular non pascet eos, et vinum mentitur eis.

3. Non habitabant in terra Domini: reversus est Ephraim in Egyptum, et in Assyriis pollutum comedit.

VERS. 12. — *SCRIBAM EI MULTIPLEX LEGES MEAS, QUAE VELU ALIENE COMPUTATA SUNT.* Multas ei leges dederam, quas velutisi non latas habuit. Vel: *Cum haec ita se habeant, aliasne illi leges dabo, quas negligat ac rejicit, uti hactenus fecit?* Septuaginta: *Scribam illi multitudinem; leges et sanctiones illius pro alienis reputata sunt.* Modicum adeo ad numerum illas redigam, ut nullo negotio recenseri queant, cum datas illis à me leges ita spreverint, veluti ipsi non tulerim. Chaldeus: *Scripti eis multiplicles leges; ipsi occident velut gentes repatriati sunt.* Honorem electa gentis, quem ipsi contulerant, abjecerunt.

VERS. 13. — *HOSTIAS OFFERENT.* Dissident veteres codices, ex quibus nonnulli: *Hostias afferent; ali, hostias offer, affer.*

Ipsi in Egyptum convertentur; animum mente-que ad Egyptum convertent; vel, Egypti opem impigerunt. Ose, supremus Israëlis rex, Suam Egypti regem accivit, 4 Reg. 17, 4, futurum sperans, ut gravissimis tributis, sibi à Salmanasaro imperatis, sese subduceret. At id ipsum illi existit fuit: Assyrii enim Palastinam invaserunt, direptæ Samaria, Israhæli trans Euphratem abstulit. Putant alii, innui à propheta Israëlitæ idolatriam, qui in Egyptum quodammodo redierunt, aurores virtutis, Apollis in star Egypti factos, venerant, Hieron. hic et passim. Simplex interpretatio nobis placet, ex capite 9, 3, de vero multorum Israëlitarum redditu in Egyptum, occupata per Salmanasaram regione.

VERS. 14. — *ISRAËL... EDIFICAVIT DELUBRA: ET JUXTA MULTPLICABIT URBS MUNITA.* Reddi potest: *Israel edificavit palatia; et Iuda urbes munitas;* at Dominus utriusque ignem injicet. Munita Judeæ urbs cepit Semacherib, 4 Reg. 8, 15, et Nabuchodonosor Hierosolymam ceterasque Judeæ arcæ penitus overuit. Capitam Samaram Salmanasaram, unâ cum regis edibus Israëlis, ac Deorum fanis, diruit, regionem depopulauit, et populo in capitativitate rapto. Ignis, hoc loo, uti passim in Scripturâ, bellum significat. Septuaginta: *Immittam ignem in urbes illius, et devorabit fundam entis eius.* Veteres codices, atate S. Hieronymi, addebat: *Et comedent carnes immundas apud Assyrios;* que verba nunc neque Hebreus, neque Graeci ferunt, nisi, v. 3, capite consequenti.

intelligamus quid grave peccatum sit idolatria. Doctri inter Hebreos exponit: *Cum prius essent ei altaria ad peccandum, non erat quid multiplicarentur. Ratio tamen et causa tributu impositi esse videatur.* (Vatabus.)

CHAPITRE IX.

1. Israel, ne soyez point dans la joie, ne faites point retentir des cris d'allégresse comme les nations: parce que vous avez abandonné votre Dieu, dans l'espérance que votre prostitution serait récompensée d'une abundance de bié.

2. Israel ne trouvera, ni dans ses granges, ni dans ses pressoirs, de quoi se nourrir; et ses vignes troubleront son attente.

3. Ils seront chassés de la terre du Seigneur; Ephraim retournera en Egypte, et il mangera des viandes impures parmi les Assyriens.

4. Non libabunt Domino vinum, et non placebunt ei: sacrificia eorum, quasi panis lugentum: omnes qui comedent eum, contaminabuntur: quia panis eorum anima ipsorum, non intrabit in domum Domini.

5. Quid facietis in die solemnis, in die festivitas Domini?

6. Ecce enim profecti sunt à vastitate: *Egyptus congregabat eos: Memphis sepeliet eos: desiderabile argentum eorum urtica hereditabit, lappa in tabernaculis eorum.*

7. Venerunt dies visitationis: venerunt dies retrubitionis: scito, Israel, stultum prophetam, insanum virum spiritualem, propter multitudinem iniquitatis tuae, et multitudinem amendæ.

8. Speculator Ephraim cum Deo meo: propheta laqueus ruinae factus est super omnes vias ejus insania in domo Dei ejus.

9. Profundi peccaverunt, sicut in diebus Gabiae: recordabitur iniquitatis eorum, et visitabit peccata eorum.

10. Quasi uvas, in deserto, inventi Israël: quasi prima frumenta in cactum eius, vidi patres eorum: ipsi autem intraverunt ad Beelphégor, et abhahati sunt in confusionem: et facti sunt abominabiles, sicut ea que dilexerunt.

11. Ephraim quasi avis evolavit, gloria eorum à parte, et ab utero, et à conceptu.

12. Quod si et enutrirerit filios suos, absque liberis eos faciam in hominibus: sed et vae eis, cùm recessero a eis.

13. Ephraim, ut vidi, Tyrus erat fundata in pulchritudine: et Ephraim educet ad interfectorum filios suos.

14. Da eis, Domine. Quid dabis eis? Da eis vulnus liberis, et ubera arietina.

15. Omnes nequaquam eorum in Galil, quia ibi exos habui eos: propter militiam adiunctionum eorum, de domo mea ejecebam eos: non addam ut diligam eos, omnes principes eorum recesserent.

16. Percussus est Ephraim: radix eorum exsecata est: fructum nequaquam facient: quod si genuerint, interficiam amantisstant uteri eorum.

17. Abjicit eos Deus meus, quia non audierunt eum; et erunt quibus in nationibus.

COMMENTARIUM.

VERS. 1. — *NOI EXULTARE SICUT POPULI (1).* Ceterarum gentium felicitas est, messium et vendimiarum ubertas: hac nimis illarum pars est, atque hac una illis spes: tu altiora spectare debes, atque alia bona querere. Ethnici, quos libidine sua rapi patior, bonis huiusmodi, que illis dedi, fruuntur: tu infelicitatis tuae et meretriciæ causâ bis spoliaberis: *Quia*

(1) Oh id, inquit, quid desperasti Deum tuum, est tibi omni tempore dolendum: nec ulla occasio, etiam si nuptiæ, te resolvere potest in gaudium, ut more aliorum populorum, qui deos suos non deseruerunt, lateris. *Fornicatus enim es, etiam cum Deus impetrat horrea tua frumento, et torcularia tua rina, Deo ingratus de suis beneficiis.* (Munsterus.)

4. Ils n'offriront point de vin au Seigneur, et leurs oblations ne lui seront point agréables; leurs sacrifices seront comme les banquets des funérailles, qui rendent impurs tous ceux qui y participent. Ils n'auront du pain que pour soutenir leur vie, et non pour être offert dans la maison du Seigneur.

5. Que ferez-vous au jour solennel, au jour de la grande fête du Seigneur?

6. Car je les vois déjà qui fuient, à cause de la désolation de leur pays: l'Egypte les réunira, Memphis les ensevelira; leur argent, qu'ils aimeraient avec tant de passion, sera caché sous les orties, et l'on verrà croître l'ivraie dans leurs maisons désertées.

7. Ils sont venus les jours de la visite; les jours de la vengeance sont arrivés. Sachez, Israël, que vos prophètes sont des fous, et que vos spirituels sont des insensés; à cause de la multitude de vos iniquités et de l'excès de votre folie.

8. Le prophète devait être dans Ephraim une sentinelle pour mon Dieu; mais il est devenu un filet tendu sur tous les chemins, pour faire tomber les hommes. La maison de son Dieu est devenue une maison de folie.

9. Ils ont péché grièvement, comme il arriva autrefois à Gabaa. Le Seigneur se souviendra de leur iniquité, et il se vengerà de leurs péchés.

10. J'ai aimé Israël, comme des grappes de raisin dans le désert; j'ai vu leurs pères avec plaisir, comme les premières figures qui paraissent au haut du figuier. Et cependant ils ont adoré l'idole de Béelphégor; et ils se sont éloignés de moi pour se couvrir de confusion; et ils sont devenus abominables, comme les choses qu'ils ont aimées.

11. La gloire d'Ephraim s'est envolée comme un oiseau; ses enfants sont morts dès leur naissance, ou dans le sein de leurs mères, ou au moment où ils ont été conçus.

12. Mais quand ils auraient élevé quelques enfants, je les réduirai dans le monde au même état que s'ils n'en avaient jamais eu: malheur à eux, lorsque je les aurai abandonnés.

13. J'ai vu Ephraim comme une autre Tyr, raffermi sa beauté; et ce même Ephraim amènera ses enfants à celui qui leur ôtera la vie.

14. Donnez-leur, Seigneur. Et que leur donnerez-vous? Donnez-leur des entrailles stériles, et des mamelles arides.

15. Tout leur malice a paru dans Galil; c'est là qu'il ont attiré ma haine. Je les chasseraï de ma maison, parce que toutes leurs actions sont pleines de la malice de leurs coeurs; je n'aurai plus d'amour pour eux; tous leurs princes sont des rebelles qui se retirent de moi.

16. Ephraim a été atteint, ils sont devenus secs jusqu'à la racine, ils ne porteront plus de fruit: s'ils ont des enfants, je ferai mourir ceux pour qui ils auront plus de tendresse.

17. Mon Dieu les rejette, parce qu'ils ne l'ont point écouté; et ils seront errants parmi les peuples.

18. fornicatus es à Deo tuo. Sub Jeroboam II, Israëlis regnum diuturna pax tenuit, eo fati functo, res Israëlis conciderunt, malague et calamites inundaveré.

DILEXISTI MERCIEDEM SUPER OMNES AREAS TRITICI. Deos sectatus es, futurum sperans, ut uberi messe gaudeas. Vel: *Dilexisti manera super omnia, et areas frumenti.* At neque area neque prælum te nutrient. Sive: *Manera ex omnibus areis quesivisti.* Privati à principibus coacti sunt frumenti, quod è messe conciderunt, malague et calamites inundaveré. Decimas à subditis exigebant reges, 1 Reg. 8, 15.

VERS. 2. — AREA ET TORCLARIA NON PASCET EOS. ET

VINUM MENTIETUR IIS. Septuag. : Area et torcular non cognoscit eos, et vnum mentum est eis. Postrema haec locutio tunc apud Scripturam, tum apud profanos legitur, ut significet agros vineasque minimè ferentes id, quod agricola iis creditit. Horatius, lib. 2, op. 2 : *Verum ubi oves farto, morbo perire capella, Spem mentita seges.*

Idem, lib. 5, od. 1 et 16, mendacem fundum nominat eum, qui parem spei segetem non fert; messem vero fidem, quem non fert :

*Non verberatae grandine vinea,
Fundus mendax.*

VERS. 3. — REVERENS EST EPHRAIM IN AEGYPTUM. Osee, ultimus Israëlis regum, Suas regis Aegypti open flagitaverat, supra 8, 13, et 4 Reg. 17, ut Assyriorum tyrannidi se subdiceret; at nescimus frusta, verum etiam perniciose. Expugnata Samaria, capiuit Osee, et vinculis oneratus : Salmanasar Assyriorum rex provinciam vastavit, populorumque captivum rapuit. His inter turbas, iilii elabi potuerunt, ad finitimos confugerent. Cum autem amica illi esset Aegyptus, censendum est plorosus eò confusus: at mortuo quem fugiebant, in Aegypto invenire, v. 6. Sunt qui tropico sensu hæc verba explicent: Reversus est Israel in Aegyptum, vitulos aureos, instar Apidis Aegyptii factos, veneratus. Nulla tamen necessitas suadet, litteralem et historicum hujus loci sensum esse deservendum: Israëlitæ in Aegyptum fugisse, non tradunt quidem Regum libri; at lucentissime invenunt hæc verba, et superius caput, v. 13.

In ASTRIS POLLUTEM COMEDIT. Quantumvis minimi facerent divinas leges Israëliæ, aliquos tamen ritus, quos usus et consuetudo illi naturales efficerent, religiosè servabant. Ex his erat mundatur immundus carnium discrimen, quod in mediâ etiam seditione et idolatria colebant; quam ciborum et carnium generæ exercentes. Ministrat illis Deus forent inter extraneos iis rebos vescantur, quæ illi maximè horrebat. Id reverâ illis confit, cum inter Assyriorum captivi morarentur. Aliqui soluonod pñi Israëlite, veluti Tobias, c. 1, v. 12, Ezechiel, c. 4, v. 14, Daniel, c. 1, v. 8, aliique nonnulli religiosam divinis sacerdotiis fidem seruavæt. Idem lucentius vaticinatur Ezechiel 4, 9, jussus panem comedere è frumento, faba, horde, leute, et millo, eumque sub stercore bovis coquere, ut immundum cibum, quo Israëlitæ usri erant in captivitate, significaret: *Sicut comedent filii Israel panem eum pollutum inter gentes, ad quæ ejiciam eos.*

VERS. 4. — NON LIBERANT DOMINO VINUM. Patria pulsis, atque à templo remotis, commodum illis non erit, munera et victimas deferre, quibus et peccata expient, et Dei misericordiam sibi vindicent. Vel: Purum illi vinum in eâ regione non suppetet, sacræ oblationis aptum. Vino alii confessio non inveniuntur Judei; isisque in locis, ubi sedes habent, ipsi uvas colligunt, calcant, prement, cum vinum in totius anni usum parant. In convivis, præsertim iis, que festis diebus ac solemnis agunt, calicem in su-

blime ferunt, Dominoque, vini parte in ejus honorem fusæ, libant, Captivi inter Assyrios nihil tale prestare poterant, cum eorum gentium vinum impurum esse censerent.

SACRIFICIA EORUM, QUASI PANIS LUGENTIUM. Nebras erat Judæis, extra Dei templum sacra facere. Israelite decem tribuum in eo templo sacrificare jaduui deservant; at fas iisdem erat eò accedere, vel dona et victimas mittere, cum videbant. Pura erat Israelis regia, quemadmodum Juda, et munera, quæ Domino offerre poterant, nullo virtuotito notabantur, quo offerri indigna censerentur. Nulla denique labes hec nouine illis erat, quâ à sacris arcerentur. At ejus regionis, quo translati fuerant, panis, vinum, oleum impura erant, *quasi panis lugentium*; indigua prouide, ut ex iis sacra Deo fierent. Deut. 26, 14. Qui mortuum diligenter, aut in domo versarentur presentiæ cadaveris inquinat; immundi legi patabantur, Num. 19, 11, 13, 14; atque ex iis in exteris, quibuscum conuscobant, et in cibis, quibus in luctu uectabant, labes transibant. Vide Hieron. hic.

QUA PANIS EORUM ANIME IPSORUM, NON INTRABIT IN DOMINI. Eam ad inopinat rediguntur, ut vel primitus Domino offerendas careant. Hac tamen explicatione non satis placet; non enim unius inopie causa impuræ efficiebantur defensione Domino oblationibus, sed exilio à patriâ, et rerum, quibus uectabantur, immunditia. Malo Hebreum reddere: *Quia pars coram pro mortuis ipsorum est: non intrabit in dominum Domini. Paus illorum similia futuruæ est pari funere inquinato, indigneus ut Domino offeratur.* Hebrei frequenter animam pro mortuo usurpant, Num. 11, 6. *Pollitus super animam est impurus funeris causa.* Eodem sensu explicari possunt Septuaginta: *Quoniam panes animalibus ipsorum sunt: non intrabunt in dominum Domini.*

VERS. 5. — QUID FACIES IN DIE SOLEMNIS? Ubi conseruit yobis dies festi recurrenti, vosque templo, prophetis, sacerdotiis, sacrificiis, costibusque religiosis carueritis, quid tum animo versari estis? Quamvis à verâ fide Israëlite defecissent, ac Dei templum minime frequentarent, suo tamen more solemnem Domini dies in sua regione celebrabant; cùmque convivia et hilaritates horum dierum solemnitatem adderentur, modestissimum Israëlitæ futurum erat, eos dictis frequentare non posse in eâ regione, in qua capiti morabantur.

VERS. 6. — ECCE ENIM PROPECTI SENT A CASTITATIS AEGYPTUS CONGREGABIT EOS, MEMPHIS SEPELIET EOS. Supra v. 5 dixerat, Israëlitæ in Aegyptum clausos. Ministrat hie futurum, ut in Aegyptio necem et sepulcrum nanciscantur. Aegyptus congregabit eos, scilicet sepulcro condet. Ibi cum majoribus suis colligentur: denique, morientur: congregare, colligere, frequenter usurpatur pro seipsum adigere. Vide supra, 8, 10; Jerem. 8, 2; Ezech. 29, 13, etc. At non omnes ibi perierunt, cùm promittat infra, 9, 11: *Ephraim quasi avus avolatur ab Aegyptio, in suas ipsius urbes i Domino revocandus.* Septuaginta: *Ereditate à miseria Aegypti, et excipiet eos Memphis, et sepeliet eos*

Machmas. Memphis inter clarissimas Egypti urbes in semitis paratus. Vel denique: Jeroboam rex, quem ego eum populo speculatorum dedi, sese eum falsum prophetam exhibuit, ut illos falleret, laqueum verò ut caperet. Ha Hieron., Haymo, Albert., Dionys., Figuer., etc.

INSANI IN DOMINA DEI ERUSS. Falsus hic propheta esse irrationi et contemptui obnoxium apud Israëlem facit. Hebreus: *Odiunt in domo Dei sui. Deceptores Dei in dies magis adversus populum provocant.* Dei non benevolent, sed odiunt inuorenere in Domini domum, in Israëlem accersunt.

DESIDERABILE ARGENTUM EORUM URTEA HEREDITARIT. Opes vestre humi latebunt, ibique condentur obliuione sepius; vobisque in hostili regione capti, vepres et urtica supernate illas hominum notitia auferent. Consuta res est, heli tempore, hostibus regionem aliquam occupantes, præstissima qualibet humi condere, ut militum avarice subdueantur, mox confecto bello iterum querenda. Cum Israëlite, qui in posteris regni turbis opes humi condiderant, in captivitatem rapti fuerint, quidquid illi se peligerant, amissum est. Solemnis adhuc Arabum mos esse dicitur, ea que plurimi faciunt subterraneis in latibus abscondere; ac neminem vivere felicem posse arbitrantur, nisi aliquid ita conditum illi sit. Argentum Indi altè humi indutum, existimantes, aurum argenteum à viventibus absconditum, sibi post fata profuturum. Bernier, *Lettre sur l'état de l'Indo-douan.*

LAPPÆ IN TABERNACULIS EORUM. Hebreus: *Spina in tabernaculo, domicilis eorum. Inculta regione, desertrisque domibus, vepres omnia occupabant.*

VERS. 7. — SCITOTE, ISRAEL, STULTUS PROPHETAM, INSANUM VIRUM SPIRITUALEM. Experti tunc estis falsos prophetas ac deceptores, qui sese divino nomine afflari gloriuntur, mero esse insanos et circulatores. Vel: *Dicite tunc, Israel, prophetas, et viros Dei nomine loquentes, insanos esse et inceptorum. Propheta, cum Numino afflentur, motibus quibusdam agitantur, et quodam uectabantur longundi genere, que ubi quis id ignorans cerneret, insanos et spiritus agi existimat. Harioli à profanis furentes appellantur; docetque Plato in Phœdo Sybillas, et futura vaticinantes divino furore agitari. Cum misus ab Eliseo prophetâ nuntiasset Jehu futurum, ut ipse Israëlis imperio poterit, qui una erant, ab Jehu quassivit. 4 Reg. 9, 11: Quid renui insanus iste ad te? Cùmque Ezechiel propheticum munus incepit, illum cognit eum furentem vinculis coerceruntur, Ezech. 3, 25.*

PROPTER MULTITUDINEM INQUITATI TUS, ET MULTITUDINEM AMENITIE. Hebreus: *Secundum magnitudinem inquitatis tuae et multam odium illius. Cum flagitia tua ultimus omnino fines attingant, ita divinum in te odium ad fastigium usque perveniat. Septuaginta: A magnitudine inquitatitum tuarum credit insanis. Pares sunt animi tui iuxta mentis eritos.*

VERS. 8. — SPECULATOR EPHRAIM CUM DEO MEO: PROPHETA LAQUEUS RUINE FACTUS EST. Futurus erat propheta apud Ephraim pro Deo speculator; at effectus est laqueus, hominum ruine paratus. Vel: Speculator Dei sum pro Ephraimo: at falsus propheta sese aqueum prebuit, in quoibus populi mei

paratus. Vel denique: Jeroboam rex, quem ego eum populo speculatorum dedi, sese eum falsum prophetam exhibuit, ut illos falleret, laqueum verò ut caperet. Ha Hieron., Haymo, Albert., Dionys., Figuer., etc.

INSANI IN DOMINA DEI ERUSS. Falsus hic propheta esse irrationi et contemptui obnoxium apud Israëlem facit. Hebreus: *Odiunt in domo Dei sui. Deceptores Dei in dies magis adversus populum provocant.* Dei non benevolent, sed odiunt inuorenere in Domini domum, in Israëlem accersunt.

VERS. 9. — PROFUNDE PEGGAVERUNT; SICUT IN DIBUS GABRI. Notissima ubs Gabra est, ex Levite adolescentis, ejusque uxoris historiæ, qui noctem acturi Gabram venerant, Judic. 19, 16; Gabritis flagitia patrantium simile illis, quæ celestem ignem in Sodomam provocavere. Quamobrem permisit Deus ut ibi Benjamini tribus fermè penitus deleretur, quod Gabritibus scelus defederat. Cum Israëlite impie ubs flagitia imitarentur, par illos supplicium manebat. Hebreus reddi potest: *Foveam suam foderant, sicut in die Gabar. Vide supra, 5, Septuaginta: Foderant, perverterant secundum dies eius.*

VERS. 10. — QUASI UVAS IN DESERTO, INVENI ISRAEL. Cum orbis universus flagitia verique Dei ignoranter sectaretur, patriarchas justitiam colentes inveni, Hieron., Theodoret., etc. Horum fides, pietas, meumque legum obsequium ita multi placuerunt, quænamdum viatori in solitudiver iter agenti aut via aut praecores fucus Abraham, Isaac, Jacob, Caleb religioso mente voluntatis obsequio mereruntur, ut ipsis faveant, eosque amicorum loco ducerent; at posteri magis virtutem turpisimè reliquerunt; et Beelhegor cultus sociali, furore meum excitavero: *Ipsi autem intraverunt ad Beelhegor.*

Alier: Israëli, ab Aegypto egressum, in solitudine inveni, gentem meam esse volui, iliumque adeò libenter acceperit, ut viator in itinere per solitudinem uvas ac praecoxas fucus, Sancti, Grot. Eadem verò genf mei statim oblitera est, Beelhegor cultum et flagitia sequens, Num. 23, 5, etc. Posterior haec explicatio apertissimum omnium videtur. Quid fuerit Beelhegor, expendimus peculiari dissertatione ad Numeros. Praecoxas fucus figura sunt earum rerum, que avidissimum quaruntur, et letissimum inveniuntur. Praecoxas fucus desideravit anima mea, isquit Michæas 7, 1. Et Isaías 28, 4, quasi praecoxa fucus, antequam autem adest, quam simili atque vidit aliquis, dum adhuc in manu est, eam devorat.

ARALIENATI SENT IN CONFUSIONE, ET FACTI SENT ABOMINABILES, SICUT EA QUAE DILEXERUNT. Beelhegor cultus idem erat ac Adonidis, quemadmodum satis docuisse videamus dissertatione in hanc rem scripta. Id verò propheta hic confusionem nuncupat. Israëlite, panò ante Moysis oblitum, turpisimè Beelhegoris ritus amplexi sunt, filii illorum exemplum studiosus quæ par eset, imitanibus. Flagitia, quibus luci muninibus sacri, solemnesque illorum dies infames erant, in Prophetis libris Rerum leguntur. Dñ,

quos illi religiosissimè cobabant, monstra erant libidinis et impudicitiae. Porro accedente Deorum exemplo, quid sibi non licere libido libertatem existimaret? Si legum timorem et criminis infamiam auferas, statim iama turpissimi flagitii patet: *Facit sunt abominabiles, sicut ea que dixerunt.*

VERS. 11. — **EPHRAIM QUASI AVIS AVOBAT, GLORIA EORUM A PARTE, ETC.** Ilorum filii vel statim à parte, vel in parentum utero, sive statim concepi perierunt, id, quo maximè gloriabantur, ingenti nimis multitudine; feret Deus. Israël regnum tribus multe, ac pleisque numero florentissime frequentabant: has dejicet Deus, eamunque multitudinem minutet. At quomodo? Filii vix in lucem editos, vel adhuc in uteris matrum clausos necabit, aut efficiet, ne uxores concipiunt. Quid si quem fortè nutriant, illum ego eripiam, ut posteros non reliquant: *Abisque Iberis eos faciam in hominibus.*

VERS. 12. — **VÆ EIS CUM RECESSERO AB EIS.** Septuaginta: *Væ eis est: caro mea ex ipsa est.* At Aquila et Symmachus cum S. Hieronymo consentiunt: *Væ illis, cim declinavero ab eis.* Theodoretus, Theophylactus in primâ expositione, Lyrans, Paulus Burgensis; Galatini septuaginta Interpretibus favent, atque haec verba de Jesu Christi incarnatione interpretantur. *Ägäus tamen est Vulgata sensus.*

VERS. 13. — **EPHRAIM, UT VIDI, TYRUS ERAT, FUNDATA IN PULCHRITUDINE.** Tyrus inter pulcherimas, opulentissimas, florentissimas ac nobilissimas Asia urbes recensebatur. Vide quae de eā tradit Ezechiel 37 et 58. Israelitici regni pulchritudinem ac vires luctuientis describere non potuit propheta, quāna cura Tyro comparans. Sub Jeroboamo II, qui annis uno et quadraginta regnavit, Israelis res florentissimas fuerunt. Èt aetate vixi Osee, regnique illius nobilissimi et fortunas et excedunt vidit. Hebreus: *Ephraim, ut vidi, similis Tyro est, plantata in ameno loco.* Similis fuit Ephraim, tum opibus tum numero ciuium. Fecunditate arbori simili, in ameno loco sata. His verbis potissimum Ephraimi ubertas, et ingens subdi-

CAPUT X.

1. *Vitis frondosa Israel, fructus adequatus est ei:* secundum multitudinem fructus sui multiplicavit alaria: *juxta ubertatem terra sue exuberavit simulacrum.*

2. *Divisum est cor eorum, nunc interibunt: ipse confringet simulacra eorum, depopulabit aras eorum.*

3. *Quia nunc dicent: Non est rex nobis: non enim timemus Dominum: et rex quid faciet nobis?*

4. *Loquimini verba iustitia, et ferietis iudas: et germinabit quasi amaritudo iudicium super sculos agri.*

5. *Vacca Bethaven coluerunt habitatores Samariae: quia luxit super eum populus ejus, et adiit ejus super eum exultaverunt in gloria ejus, quia mavit ab eo.*

6. *Siquidem et ipse in Assur delatus est: manus*

torum multitudine spectatur, ut ex praecedentibus et consequentibus discimus.

Septuaginta: Ephraim, sicut vidi, in captiōnē praebruerunt filios suos, et ut educeret ad interficiōnēm filios suos. Aquila, Symmachus ac Theodoretus vertunt *rupem* id quod Vulgata reddidit *Tyram*, et Septuaginta *captionem*. Vulgata versio aptior et commodior videtur.

VERS. 14. — **DA EIS VULVAM SINE LIBERIS, SÆVITIE POENĀ,** quā filios inhumanissimè exitio exposuere, v. 15, falsis muninibus mactatos; vel, *Assyriorum sevitios objectos, à quibus in bello necati sunt, Sancti, Vat., Pisc., River.* Populi malum immodico zeli ardore actus postulare videat Osee: *at vaticinatur ea, quā criminum suorum causā illis eventura sunt, pōtiū quām imprecatur.*

VERS. 15. — **OMNES NEQUITIAT EORUM IN GALAL:** Cumulum flagitiis addidere, aras in Galal et simulae dedicantes, infra, 12, 2. *Hacten dissimulaverat Deus; at cū vel Galala ab ilis temerē profanari cerneret, extremo illos exitio perdere penitus decretivit.*

DE DOMINA EJICIAM EOS. Illos quodammodo in meum dominum meamque familiarium ceu filios ac servos excepti: at iudee expulsus sum. Utitur frequenter Osee hāc locutione, *Domus Dei*, pro populo electo, illis hereditate, subditis, servis.

NON ADIAS UT DILIGAM EOS. Nunc irascar, non parcam, sevissime puniam. Hec iis contraria non sunt, que alibi dixerat, Deum illos è captiōne revocaturum, ac paternā benevolentia illos prosecuturum. Proximum solummodo exitium Samarie hī inuitū.

VERS. 16. — **RADIX EORUM EXSICCATA EST.** Hec verba consequentibus explicantur: *Fructum nequam facient; liberis carebunt (v. 11, 12, 14).* *Quod et si germinerit, interficiam amantissima ulti corum (v. 16).* Vide caput 10, v. 1, ubi eadem pergit comparatio, et Israel pulcherrima et fertilis vitis esse dicitur.

CHAPITRE X.

1. *Israël était une vigne chargée de pourpre et riche en fruits; mais elle a multiplié ses autels à proportion de l'abondance de ses fruits, et elle a été féconde en idoles autant que sa terre a été fertile.*

2. *Leur cœur est partagé; mais le temps de leur désolation est venu: le Seigneur va briser leurs idoles, renverser leurs autels.*

3. *Ils dirent alors: Nous n'avons point de roi, car nous ne craignons point le Seigneur; et que pourrait faire un roi pour nous?*

4. *Publiez les paroles d'une inutile vision; forme des alliances; le jugement de Dieu germera sur vos sillons comme l'herbe sauvage.*

5. *Les habitants de Samarie ont adoré les vaches de Béthaven; car ce peuple et les prêtres qui gardaient son temple avaient fait leur jeu de la gloire de cette idole; mais elle leur est devenue un sujet de larmes, lorsqu'elle a été transférée hors de leurs pays;*

6. *Car leur Dieu même a été porté en Assyrie, pour être offert en présent au roi. Ephraim*

COMMENTARIUM. CAP. X. regi ulti: confusio Ephraim capiet, et confundetur Israel ex voluntate sua.

7. **Transire fecit Samaria regem suum quasi spuma man super faciem aquae.**

8. **Ex desperdient excelsa idioli, peccatum Israel: lappa et tribulus ascendit super aras eorum: et dicent montibus: Operite nos: et collibus: Cedito super nos.**

9. **Ex diebus Gabaa, peccavit, Israel, ibi steterunt: non comprehendet eos in Gabaa praelium super filios iniuriantis.**

10. **Juxta desiderium meum corripiam eos: congregabunt super eos populi, cūm corripient propriae duas iniuriantes suas.**

11. **Ephraim vita docta diligere tritum: et ego transvi super pulchritudinem collis ejus: ascendam super Ephraim, arbitrū Judas, confringet sibi sculos Jacob.**

12. **Seminate vobis in justitia, et metite in ore misericordia, innovate vobis novale: tempus autem requirendi Dominum, cūm venerat qui docet vos iustitiam.**

13. **Arāstis iniquitatem, iniuriantem messuistis: comedisti frumenta mendaci: quia confusis es in viis tuis, in multitudine fortium tuorum.**

14. **Conseruit tumultus in populo tuo: et omnes munitiones tuae vastabuntur, sicut vastatus est Salmana à domo ejus qui judicavit Baal in die p̄leli, matre super filios allisa.**

15. **Si fecit vobis Bethel, à facie malitiae inequitari vestiarum.**

COMMENTARIUM.

VERS. 1. — **VITIS FRONDOSA ISRAEL.** Jungendum est hoc caput cum superiori. Israëlis ubertatis, atque iniurantis ejus filiorum numeri, quo is maximè gloriatu, meminit propheta, c. 9, v. 11, 12, 13, 16; illum hic cum vinea pulcherrimam stirpem et fructos uberrimos ferente comparat, nihilominus uberi quām pulchra; cum verò ea his abusa fuerit, ministrat illi Deus futurum, ut arescat usque ad radicem, ejusque fructus penitus pereat, v. 16. Frequens est populi Dei comparatio cum vite; et vitis interdum eum focundat figura usurpat: *Uxor tua sic vitis abundans.*

Interpretes recentiores Hebreus ita reddunt: *Vitis manis Israel, inutilis, fructu carens; ab ipsi radicibus aruit (supra 9, 16), spoliataque est fructu ab Assyriis, qui, regione vastata, populum in captitatem rapuere.* Symmachus: *Vitis frondibus luxurians, stirpe carens, et humore, quo alenda erat uva, in folia dissipans.* Aquila: *Vitis aquosa, probè irrigata: Septuaginta, sarmentis sycescens.* Hos secuta est Vulgata: *at Hebreus potius sonat: Vitis vastata est Israel, racemis exuta; fructus deest ei.* Vitis est mendax, agricole spem fallens. Vel: *Vitis est spoliata: fructus simili est ei; nullus in eā fructus est.* Ille optimè congruat cum iis quae dicta sunt v. 16 capitū superioris.

SECONDUM MULTITUDINEM FRUCTUS SUI MULTIPLICAVIT ALARIA. Alaria sue tempore, antequam ad has rerum angustias adigeretur, auxerat alaria, lisque

couvert de confusion, et Israël rougira de ses desseins.

7. **Samarie a fait disparaître son roi, comme une écume sur la surface de l'eau.**

8. **Les hauteurs consacrées à l'idole qui fait le poiché d'Israël seront désoleées: il croîtra des ronces et des chardons sur leurs autels; et ils diront aux montagnes: Couvrez-nous; et aux collines: Tombez sur nous.**

9. **Israël n'a fait que pécher depuis le crime de Gabaa; ils ont persisté dans cet état. Ils ne seront pas traités, dans la guerre que je leur susciterai, comme lorsqu'ils combattirent à Gabaa contre les ennemis d'iniquité.**

10. **Je les punirai selon mes désirs; et les peuples s'assisteront contre eux lorsque je les punirai pour leur double iniquité.**

11. **Ephraim est une génisse qui s'est accoutumée, et qui se plait à foulé le grain; mais je mettrai un joug sur son cou superbe; je monterai sur Ephraim. Juda labourera en paix, Jacob fendra les mottes de ses sillons.**

12. **Semez pour vous dans la justice, et moissonnez dans la miséricorde; travaillez à défricher votre terre; et il sera temps de rechercher le Seigneur, lorsque celui qui doit vous enseigner la justice sera venu.**

13. **Mais, vous avez cultivé l'impiété, vous avez moissonné l'iniquité: vous vous êtes nourris du fruit du mensonge, parce que vous avez mis votre confiance dans votre propre conduite, dans le nombre et la valeur de vos soldats.**

14. **Le tumulte de la guerre s'élèvera parmi votre peuple: toutes vos fortifications seront détruites, comme Salma fuit exterminé par l'armée de celui qui lui fit la guerre, après avoir détruit l'autel de Baal, et la mère sera écrasée sur ses enfants.**

15. **C'est là le malheur que Béthel attirera sur vous, à cause de l'excès de votre méchanceté.**

COMMENTARIUM.

urbes, et subdiactione sua loca compleverat; velut Dan, Bethel, Samaria, Galgal, Mapham, Galaad, Thabor, omnesque ferè totius regionis montes, præter privatas aras et Deorum simulacra, que sibi unusquisque ad arbitrium dedicaverat.

VERS. 2. — **DIVISUM EST COR EORUM: NUNC INTERIBUNT.** Baalis religionem cum Dei cultu conjugere conati sunt, duobus dominis servierunt; in utramque partem claudicavere. Ad partes non patiuntur Deus: animum totum, atque integrum mentis adorationem flagitat. Illos igitur delebit; orumque extinxit immensus: *Nunc interibunt.* Historiolum narrat hic S. Hieronymus, Hebreis faventem; at nihil pluris vendit; quām quanti est. Quandiu et reges et populi pariter vitios aureos adorabant, et habebant in impietate consensem, non venit captiōvis. Aliquæ nimis inexcusati locis populo erat principis obsequium. Osee, extremitate decem tribuum, patriarum superstitionis mindis studiosus, quām majores sui, præcepit ne tanto studio colerentur vituli; sed qui vellet, iret in Ierusalem, et in templo sacrificaret Deo. Huic sententia populus contradixit, datique à rege facultate uti noluit. Quamobrem sedatio quedam inter populum et regum fuit: *Divisum est cor eorum.* Tunc denique decretivit Deus, ac pronuntiavit: *Nunc interibunt.*

VERS. 3. — **NUNG DICENT: NON EST REX NOBIS: NON ENIM TIMEMUS DOMINUM: ET REX QUID FACET NOBIS?**

Ductus in captivitatem Israel, ac gentili rege spoliatus, agnoscet hanc sibi calamitatem ipsum provocasse, quod minimè veritus sit Deum. Reges nihil sibi prodesse fatebuntur, cum de patrocinio caruerit. Reddere maluerint: Non est rex nolis, qui non Deum timuitus. Quid nostrū causā hic rex egit? regis nomine hic, v. 7, aureus vitulus, Samaritici regni umen, intelligi potest. Id enim potissimum spectare videtur propheta, quod sub Manahemo contigit creditur: cùm scilicet Manahem alterum ex aereis vitulis, in frusta confactum, ad regem Assyriorum misit, id solutus quod debebat. Ex tempore Israe sese regre carece sensit, aereorumque lujuosmodi principum imbecillitatem agnoscere facile potuit. Ethnici, prorsum Israelitū finitimi, regis nomine Deos nuncupabant, seque omnes illorum servos esse gloriabantur. Moloch et Chamos, eum regum apud Ammonitas ac Moabitas, meminī Scriptura: Quam obrem simili orationis figurā aureus Israelitū vitulus totius regionis rex appellabatur.

VERS. 4. — LOQUIMINI VERA VISIONIS IUTILIS. Amicitias innoto cum Phul Assyriorum rege, 4 Reg. 15, 19: meliorem vobis conditionem pollicimini; pecuniam externo regi praebete, quā illius open vobis comparatis: inutilē operam perdetis. Septuag.: *Loquens verba, prætextus mentis, dispone testamentum.* Intelligi hinc possunt de Assyriorum rege multa pollicente Manahemo, inutroque cum illo dolosum fedus, ut causas illum spoliandi necat.

GENIMINARI QUASI ANARTUDI JUDICUM SUPER SULCUS AGRIC. Vox Hebreæ rosch, que hic redditur amaritudo, significat caput, amarum, virus, vel herbam amaram, velut aspersionum, vel etiam aconitum, Deut. 29, 13. Septuaginta de gramine interpretantur.

VERS. 5. — YACAS BETHAVEN COLERUNT HABITATORES SAMARÆ. Aureos vitulos Bethal puncipiat vacas Bethaven, seu vacas dona iniquitatis, fortasse derisionis causa; plerique enim Scriptura vitulos appellant. Femininum genus interdum contemptus seu derisionis appellatio est, Virgil. Aeneid. 9 :

*Ore Phrygia, neque enim Phryges, ite per alta
Diu lyma, ubi assutas hisarem dat tibia cantum,
Fortasse otiam propheta illis arguit, quod Ægyptus immitetur, vacuum, Isidi sacrum, colentes. Pingebatur Isis bovino capite et cornibus. Hebreus ad verbum: Ad vitulas Bethaven treverunt habitatores Samarie, Religioso timore et cultu vacas Bethaven prosecuntur. Non in uno sacrorum librorum loco terror pro Deo, et cultus argumento usurpat, Isa. 8, 15. Veri etiam potest: Propter vitulas, vel cum vitulis Bethaven exsultabunt habitatores Samarie, et populum et Deos Assyri captivos rapuere; fortasse sub Salmasarao,*

(1) Vid. Num. 21, 29: *Periisti, popule Chamos;* Judic. 11, 24: *Nomine ea que vocaret Chamos deus tuus, etc.*; Jerem. 48, 7: *Ibi Chamos in transmigrationem;* et v. 15: *Confundetur Moab a Chamos;* et v. 46: *Periisti, popule Chamos;* I. Paralipon. 20, 2: *Tulit David coronam Melchon;* et Jerom. 49, 1: *Caro iugiter horribiliter possedit Melchon, Gau?* et v. 3: *Melchon in transmigrationem ducetur;* et Amos 1, 15: *Ibit Melchon in captivitatem.*

QUA LUXI SUPER EUM POPULUS EIUS, ET EDIDIT EIUS EXULTAVERUNT IN GLORIA EIUS. Ut loci hujus regnanda anteratur, ubi dicitur populū lucum agere ob raptos vitulos, editius vero gaudere, Rabbini tabulam narrant; Samariticos nempe sacerdotes, cum alterum ē vitulus aureus ad regem Assyriam mittere cogentur, aereum vitulum clam surripientes condidisse, missò ad regem Assyriam altero ejusdem forme sed aeneo. Ea re populus publice doluit, cum alterum ē suis raptum esse censeret: at sacerdotes de fato gestientes, quod secretum fore sperabant, lucro aurei vituli surrepti clausi gaudent. At breve illum gaudium fuit. Salmasarao, spoliato vitulo, aeneo que reperto, armis in Samaritanis motis urbem cepit ac diripiit. Fabulum olet haec narratio, fide indigensimam. At levissima litera unius mutatione, optima ex Hebreis elici potest sententia: *Luxit vitulorum aereorum populus, eorumque editius dolerent de gloriam eorum, quia migravit.* Caceo geniti, ejusque sacerdotum gloria, dii ipsorum, vituli aurei, fure: quoadmodum Iudacorum fuit ipsorum Deus et arca, qua possim gloria Israelis appellantur, Ps. 405, 20. Samariticū sacerdotis nuncupantur hic *Chamarim*, scilicet atro colore induti, vel clamosi; quibz inconditis vocibus inter sacra clamarent, 5 Reg. 18, 26, 27. Septuag.: *Luxit populus ejus super eos, quoniam irriterat eum; exultaverunt super gloriam ejus, quia ablati est ab eo.* Quae verba nihil satis distinguuntur.

VERS. 6. — IPSE IN ASSUR DELATUS EST: MUNUS AGRI ULTRI. Rex vultur, vel defensor, est Phul Assyriorum rex, cuius open Manahem rex Israelis imploravit, 4 Reg. 15, 19, 20, et Osee 5, 15. Illum hoc nomine designavit propheta supra, v. 15. Ille tamen aliqui addit, alibi frustra quarendum alterum ex aereis vitulus a Manahemo domo datum Assyrio, ut illius open sibi compararet, quā occupatum Israelis imperium tueretur.

CONFONDET ISRAEL IN VOLUNTATIBUS. Ob infelicem

consiliorum suorum exitum Israel probro afficitur; vel spe sua cadet. Assyriorum regem animum et defensione se nacturus credebat, hostem ac tyrannum sentierit, qui oppresso diu immodice vegetalibus rego totum denique Israelis regnum everet, populumque captivum trahet. Vide supra, Osee 5, 15.

VERS. 7. — TRANSIRE FECIT SAMARIA REGEM SUUM QUASI SPUMAN. Hebreus ad verbum: *Exiit est Samaria, perit; rex ejus sicut spuma (ut bulla) super faciem terra.* Septuag.: *Abiexit Samaria regem suum quasi virgulam ariam super faciem aqua.* Idem repetit propheta, lisdem ferme verbis, capite 11, v. 1: *Sicut aurora excisa est, excisa est rex Israel;* abiit, evanuit. Plerique de Osee, ultimo Israelis rex, capto, ac vinculis onerato per Salmasarum Assyriorum regem, interpretantur. At intelligi etiam potest de aureo vitulo (vide v. 5); vel de somnarii Zacharie regno, et Selliū, qui uno mense regnavit, 4 Reg. 13, 10, 15.

VERS. 8. — DICENT MONTES: OPERITE NOS, in

rerum omnium turbatione ac desperatione, quo redacti fuerint Israelitæ, ubi regionem suam ab hoste occupatam, existam, direptaque, populatas et everas urbes, regias ades, fana, aras, Deorum simulaca videbunt. Supremi tunc iudicii imago futura est, ac desperationis, quā damnati agitantur, terribile iniuri illius majestatem, cujus leges negligere, ipsos coram orbe universo punientem. Vide Hieron. hic, lissem verbis Christus terrorum descriptis, quo Judæi, Romanis urbem obsidentibus, occupandi erant, Luc. 25, 30; et S. Joannes, Apoc. 6, 16, terrorum impiorum supremā iudicii die. Satis se tutos antris se specibus non putabant; montibus se opprimi cupient, sese felicissimos rati, si subita celeriter morte infiniti asternique malis se subduxerint, quorum quidem malorum levissima figura est quidquid miserrimum ac durissimum habent bellum, vastatio, paupertas atque captivitas.

VERS. 9. — EX DIERIS GABA, PECCAVIT ISRAEL, nequid peccare desit. Vel: *Graviora Gabaiti peccati Israel.* Alludit ad flagitia quibus flagrabit Gaba, Iudicium attate, Judic. 20, 15 et seq., cum levitate uxori ferino adeo mox strupata est. Septuag.: *Ex quo fuero colles, peccavit Israel.* Ubi semel populus editos colles frequentare religiosibus copi, crevere semper crimina; nunquam peccare cessum est.

IBI STETERUNT: NON COMPREHENDET EOS IN GABA PRELIUM SUPER FILIOS INQUITATIS (1). Jam tunc desiderio ostenterunt Deo Bellum, quoniam in illos iustitiam, mite adeo non erit, ut utrum illud, quo ad Gabaam pugnatum est adversus iniquos. Non unam Israelitæ tribum puniunt, quoniam una esset peccati rea, quam etiam penitus delere nobis; quoniam et illam suis in sedibus reliqui, ut in pristinum statum restituatur. Non aquæ mitis futures san in Israelem. Decem tribus pari omnis flagio tenentur: ubique bacchatur scelus; communis illas malo casum; dissipabo, atque in alienas regiones ejiciam. Vel: Israel plura peccavit quam Gabaita; hi enim in scelere non perseverant, coercentiumque est scelus, ubi agnitus est: *Ibi steterunt.* At non ita Israelis peccatum. Ceteræ tribus, studio legis instructæ, filios iniquitatis armis non petiere; neque modò matum initio coercentur, verum etiam imitate sunt.

VERS. 10. — CONGREGABUNTUR SUPER EOS POPULI, CUM CORRIPENTUR PROPTER DAS INQUITATIS SUAS. Assyri, et finitimi Israelitæ gentes convenient, eosque invadent, ubi proximos excido videbunt, ut illorum spoliis locupletentur, suoque odio ac furori satisfiant. *Dux lex haec iniquitas, de quo Osee, est divi-*

(1) IBI STETERUNT ILLI NON ATTINGENDI APUD GABAAM, etc. hoc est: Ubi Israelite adiungunt apud Benjamitas punirent, nec ipsi bello cladem illam acciperent, quippe cause exigitate fratris et bellum contra invios gerentes. Et Benjamitas quidem *egi punit;* sed ita *punit* ut item passi sint et reliqui Israelitæ populi, quorum plurimi in eodem bello ecclercent: id quod feci quoniam ambo erant noentes, et *suo utique crimen constricti.* Nam Israelite, qui illos tam cupide puniebat, ne ipsi quidem erant insonites. (Castalio.)

INNOVATE VOBIS NOVALE: NOVUM vite genui inveni, alia cogitate, alia querite: denique novi penitus efficiantini. Septuag: *Accendate vobis human cognitionis.*

TIMPUS REQUIENDI DOMINUM, CUM VENERIT QUI DOCEBIT VOS JUSTITIAM. Haec verba vulgo explicantur de

Iesu Christi adventū, qui verus iustitia magister est, unus gratiarum et sanctitatis nostra fons est. Vide Hieron., Theophylact., Rupert., Burg., Vatabl., Dionys., Hugo, Mont., Sanct., alios passim. Septuag.: *Ex pueritate Domini, donec veniant ad vos fructus iustitiae.* Ita vivite, ut premius digni à Deo sitis; præstolamini dūm in alterā vītā iustitiae vestrae fructus vobis reddat Deus. Hebreus ad verbum: *Tempus querendi Dominum, donec veniat, et docebit iustitiam eis;* vel, *pluere faciet iustitiam super eos.* Vide Isaianum 43, 8.

VERS. 15. — ABASTIS IMPIETATEM, INIQUITATEM MESSUISTIS, COMEDDISTIS FRUGEM MENDACI. Alter: Arastis ac servistis impietatem, fructum retulisti, supplicia nimis, quibus ego in vos animadvertis (1): mendax fundus vester est, nihil boni ferens: comedisti frugem mendaci, vel mendacem; cibum scilicet, quo minimè satiemini, Prov. 20, 47, panem nutriendo ineptum: ita dictur ager mendax, supra 9, 2, ille, qui agricola laboribus ingratus est, ejusque spem fallit. Septuaginta: *Cum tacuisse iniquitatem et iniquitatem illius? Vinde mistis et comedistis fructum mendacem; quoniam speravisti in curribus tuis, in multitudine roboris tui.*

VERS. 14. — CONSERGUT TUMULUS IN POPULO TEO. Exercitus hostium magno tumulo populum tuum invadet. Hebreus vox saon fragore significat, tumulum, turbas, quas bella secuna ferunt. Septuaginta: *Excitabatur excidium in populo tuo.*

SICUT VASTATUS EST SALMANA A DOMINA EIUSS QUI JUDICAVIT BAAAL. Haec verba tantummodo Gedeoni conveniunt, à quo fractus est Salmana, Medianitamus imperator, Judic. 8. Ita explicit Septuaginta, S. Hieronymus, et interpretur plerique. Hebreus tamen aliquam patitur difficultatem: Arces tuae exortentur, sicut vastavit Salmana domum Arbelae in die belli, seu prælia. Nonnulli ergo ex eruditis censurerunt, *domum Arbelae* urbem fuisse sitam inter Sephorim ac Tiberiadem, in tribu Nephthali, et in Galilaea. Oppidum quoddam Arbelam S. Hieronymus in Campo Magno collocat 9 milibus passuum à Legione. Machabeorum liber primus, c. 9, meninuit loci ejusdem in Palestina, Arbelae nomine. Arbelam interdum appellatio et communis sensu usurpari creditur, pro agris eximiis, agris Dei. Vide citatum Machabeorum locum.

(1) *Iniquitas* frequenter pro peccati pena usurpat. Vide Genes. 45, 9; Exod. 29, 14; Ezech. 25, 49.

CAPIT XI.

1. Sicut mane transit, pertransit rex Israel. Quia puer Israel, et dilexit eum: et ex Egypto vocavi filium meum.

2. Vocaverunt eos, sic abierunt à facie eorum: Basili immobabant, et simulacris sacrificabant.

3. Et ego quasi nutritus Ephraim: portabam eos in acribus meis, et nescierunt quid curarent eos.

4. In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis: et ero ei quis exaltans jugum super maxillas eorum: et declinavi ad eum ut vesceretur.

Numerus situsque urbium Arbelae, res est magni discriminis inter geographos. Quinque hujus nominis oppida in Iudea numerat Adriochomius; Bonferrinus, tres, nos duas, alteram 9 milibus passuum à Legione, alteram circa lacum Tiberiadis.

At hujus loci difficultates in eo potissimum sita est, ut ostendatur Arbelae urbs capta esse à Salmano, vel Salmanaro, ejus urbis expugnatio ita celebre facinus fuisse, ut ab Osee iis, quos alloquebat, ceu Assyriaca crudelitatis exemplum, proponi posset. Id verò maximè arduum est: nunquam enim Arbelae magni momenti arb habita est, neque illam à Salmanaro obcessum fuisse, uspiam legimus. Denique quo tempore Osee hac edidit vaticinia, nondum certè Salmanasar Samariam invaserat. Quæ usque ad vers. 10 vidimus, ad Manahem atatem spectare potius videatur. Post v. 10, Salmanasar adventus praedicitur. Aliqua igitur litterarum mutatio in Hebreum textum irrepsit, legendumque est cum Alexandrino codice et S. Hieronymo, *Jeroaba pro Arbelae*, explicandus locus de Gedeone vel Jeroabale, qui Salmanam expugnavit, teste judicium libro. Vetera exempla libenter objicit Osee, ut videre est supra, cùm de Gabae flagitio agit. Gedeon, bellum in Medianitas gerens, in cives Socoth et Phaneulus saevit, illos sub deserti verbris conterens, Judic. 8, 15, 16. Hoc fortassis spectat prophæta his verbis: *Matri super filios, vel post filios, attulit. Filii coram parentibus humi atlident;* vel ipsæ matres post filios moctentur.

Sunt qui Salmanum alium esse putent à Salmanaro et Salmana, atque ad eum spectari ab Osee facinus aliiquid ipsius aitatem notissimum, cuius deinde memoria apud posteros periret. Id certè non negamus; at neque assursum, cùm nulla sim eis rei argumenta. Fieri optimè potuit, ut regnante Phul, sive Thigathphalasaro, Salmanas hujus filius, Assyriano tantummodo copiarum imperator, Arbelam urbem cepit, atque in eā ita sevicerit, ut hic legitimus, antequam eō redierit, regia potestate instrutus, aliquot post annos, ut Samarie regnum penitus exorteretur.

VERS. 15. — SIC FECIT VOBIS BETHUEL. Ille nimis fructus est impia religiosis, quia vitulos aureos in Bethel coluistis. Hæc vobis mala evenient. Vel: Quemadmodum Arbelae contigit, ita in Bethel animadverteret, vestrorum criminum causa.

CHAPITRE XI.

1. Le roi d'Israël disparaîtra comme s'évanouit une aurore; j'ai aimé Israël, lorsqu'il n'était qu'un enfant, et j'ai rappelé mon fils de l'Egypte.

2. Mais plus mes prophètes les ont appelés, plus ils se sont éloignés d'eux; ils ont immolé à Baal; ils ont sacrifié aux idoles.

3. Je m'étais rendu comme le père nourricier d'Ephraïm; je les portais entre mes bras, et ils n'ont point compris que c'était moi qui avais soin d'eux.

4. Je les ai attriés à moi par les attraitus qui gaignent les hommes, par les liens de l'amour; j'ai ôté mortellement le joug qui leur serrait la bouche, et je leur ai présenté de la nourriture.

5. Non revertetur in terram Egypti, et Assur ipse rex ejus, quoniam noluerunt convertiri.

6. Cœpit gladius in civitatibus ejus, et consumet electos ejus, et comedet capita eorum.

7. Et populus meus pendebit ad redditum m: um: jugum autem imponet eis simul, quod non aufe-retur.

¶ 8. Quomodo dabo te Ephraim? protegam te Israel? quomodo dabo te siue Adama, ponam te ut Seboim? Conversus est in me cor meum: pariter conturbata est penititudo mea.

9. Non faciam furorem iræ meæ: non convertar ut dispersam Ephraim: quoniam Deus ego, et non homo: in medio tui sanctus, et non ingrediar civitatem.

10. Post Dominum ambulabunt, quasi leo rugiet: quia ipse rugiet, et formidabunt filii maris.

11. Et evolabunt quasi avis ex Egypto, et quasi columba de terra Assyriorum: et colloca eos in dominio suis, dicit Dominus.

12. Circumedit me in negatione Ephraim, et in dolo domus Israel: Judas autem testis descendit cum Deo, et cum sanctis fidelis.

COMMENTARIUM.

VERS. 1. — SICUT MANE TRANSIT, PERTRANSIT REX ISRAEL. Aurora instar evanescit; cœtu nubes et matutinum ros dissipabit, supra 6, 4, et infra 13, 5. Hac vel de aurore vito, supra c. 10, v. 3, vel de Zachariâ et Sellum, brevissimo regno potius, explicari querunt, vel denique de Osee, qui malus ad eo non fuit, optimè molitus animo, nihil tamen in populi communum executus. Extremas potius aruanas inconsulta agendi ratione in populum provocavit. Superioris orationis finis et conclusio, quam Hebreus in fine capituli 10 proprio ipsius loco, ponit. Septuaginta: *Mane abjectus es, rex Israel.*

Qui puer Israel, et dilexit eum: et ex Egypto vocavi filium meum (1). Vel: *Filius meus est Israel, et amavi eum, et ex Egypto vocavi eum.* Israhel, et filii loco habui; carum illius gressus paternæ similitudinē. Alludere videtur Osee ad ea Moysis verba, Exod. 6, 22: *Dices ad Pharaonem: Hac dicit Dominus: Filius cœmus primogenitus Israel. Dixi tibi: Dimitu filium meum ut servias mihi; et non iusti dimittere eum:*

(1) *Pueritiam* sive innocentiam illius et simplicitatem dilexi, et vocavi mihi in filium. Ex Egypto, Math. 2, 15, citat hunc locum velut de Christo dictum; unde discimus ampliorem esse Scripturam sequam littera operat, et mysteria profundi delitescere. Atque hoc est quod Judeos in errore retinet quod nihil nisi litteram tenent. Ferè autem sensum hujus loci sic explicat: *Sicut populus Israel vocatus est ex Egypto ut faceret voluntatem Dei, ita Christus, cuius figura in illis præcessit, vocatus est ut exsequatur mandatum Patris, propter quod venit in mundum; siquidem tota lex et omnes prophetæ in Christum desinunt, et illa quæ olim dicta fuerint aliquo modo spectant ad ipsum, etiam quæ in populo configurant, cuius caput est Christus. Et serpens fuit exaltatus in deserto, et populus illam intuens sanatus a morsibus, et nihil tameo minus typus fuit Christi.* (Orusius.)

VERS. 2. — VOCABERUNT EOS, SIC ABIERUNT A FACIE EORUM. Israhelitas, me jubente, ab Egypto reduxerunt Moyses et Aaron, duces illis in desertu fuere: at, si neglectis, populus adversus illas seditionem instituit Propheta, qui Moysi succéderet et Aarohi, Israhel ab erroribus revocare nunquam desiderunt: at populis, datis humeris, abiérunt à facie eorum. Septuaginta: *Sicut revocabam eos, ita abiérunt a facie mea.* Baali sacrificavere, etc. Optima sententia, melior quam Hebrei: *Vocaberunt eos; sic abiérunt à facie eorum.*

VERS. 5. — EGO QUASI NUTRITUS EPHRAIM; illum sicut gestavi, ut filios pater. Speciat Osee ea Moysis verba, Deut. 1, 31: *In solitudine... portavit te Dominus Deus tuus, ut solet homo gestare parvulum*